

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Damiana Gojenola Maguregi

*Berriatua,
Bizkaia
(1918-2015)*

Aurkibidea

Biografia

"Milloi" (Merelludi) auzoko Urresti baserrian jaio zen 1918. urtean. Bederatzi urte besterik ez zituela artzain joan zen beste baserri batera lanera. Hemezortzi urte bete arte etxetik kanpo egon zen lanean (umezain, baserrietan, josten, Berriatuan, Eibarren...). Ezkondu ondoren Eibarrera joan zen bizitzera denboraldi batez, eta hantxe jaio ziren bere bi semeak; baina handik urte gutxira Berriatura itzuli zen sendi guztia, Torremotxu baserrira (Plazakola auzoan), eta baserriko lanekin jarraitu zuten, batez ere sagarrak saltzen.

Zintak

BRT-004

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Sarasua Aranberri, Asier
- **Data:** 2009-03-30
- **Iraupena:** 59 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Otegi, Aitziber
- **Transkribatzailea(k):** Plaza Txopitea, Ander - Goiria Mendiola, Nerea - Fernandez, Javi - Zabala, Jon - Rey, Ainhoa
- **Emalea:** Sarasua Aranberri, Asier

Pasarteak

1. Bederatzi urterekin auzoko baserri batera lanera

- **Erref:** BRT-004/002
- **Iraupena:** 0:01:56. **Hasi:** 00:01:50. **Bukatu:** 00:03:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

<p>Zortzi urtera arte egon zen baserrian. Auzoan eskola egin zenean, auzoko baserri batera joan zen neskame; baserriko lanak egin eta ardiak zaintzen zituen bertan, baina eskolara ere joaten zen. Bi urte egin zituen eskolan eta 11 urterekin Berriatuko beste baserri batera joan zen umezain.</p>

Transkripzioa

- Eta orduan zure gazte denpora guztia basarrixan ein zenduan.
- Ez, ni e... e... eon nitzen baserrixen zortzi urte arte. Ta... aurretik eskolaik ez euen barriadan eta barriadako eskolako inaguraziñoien, e...gu han umik e...hamar bueltan, ta andra bat han ha auzokue lkaango Bekoerrotaku. E... gure amari esotzan [esan zotsan]: "e... nik honako neskatzu bat hartuko neuke ba". Ta "eskolara?" ta... "ba eskolara bialduko dot", baiña eskolara neuken etxetik baiño doble bide gehixa handik, "bai eskolara bialduko dot", gero gero e... ardixek e... zaindu te engoitxu te". Ta neukezan zortzi urte ordun hurrungo astin ein binitxun [bihar nitxun]beratzi urte. Ta ezetzik be gure amak ez toan esan ta, hurrungo astin bederatzi urte ein binitxun [bihar nitxun] ta jun nitzen haraxe baserrire.
- Biharrera ya? Lanera?
- Bai, eskolara bialtzen nindduan baña ardixek e... zaindu, erretirau ta baitta bedarra ebaten be erakutsisten bertan [...].
- Hori bederatzi urtetxorekin. Bederatzi urtekin.
- Bai beratzi urteaz. Gero han eiñ ñintxun urte bi, urte bi han eiñ ñintxun, ta gero beste andra batek, e... Berritxuko lberrekuk, umi jaixo biakola [bihar jakola] ta, umizaintzailli nahi bela ta, gure amari esotzan [esan zotsan] ia bialduko leuken. Ta urte bi eiñ eskolan, ta urten eskolatik eta jun nitzen Berritxuko lberra, umezaiña, hamaika urteaz. Da maistrik eseusten [esan eusten]: "hauxe da peni emotostesune" , e... lau e... tablak e... pasata neuenin problemeta, "sekulako ederto zebizen eskolan da on esaixosu amari ez zoizela". Baiña hori zelan esan? Hori zelan esan? Jun, jun nitzen. Umezaiña. Eskolatik urtenda. Urte bi eskolan bakarrik.

2. 9 urtetik 18ra etxetik kanpo lanean

- **Erref:** BRT-004/003
- **Iraupena:** 0:03:24. **Hasi:** 00:03:46. **Bukatu:** 00:07:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

<p>Umetan neskame egon zen baserrian eskolara bidaltzearen truke eta mantenuaren truke aritu zen lanean. Gero Berriatuko baserri batera joan zen eta han lan gogorrak egitea tokatu zitzaion. Eibarko osaba-izeba batzuek lana aurkitu zioten eta bertara joan zen umezain lanera. Geroago Ondarroako "Hotel Comercio"-n eta beste etxe batean aritu zen neskame lanean.</p>

Transkripzioa

- Eta dirurik-eta pagatzen zetsuen basarrixan ta ardi-zain ta ibili ziñanian?
- Ez, han eskola bialtzen niñuen ta.
- Han eskolara bialtzia.
- Han mantenidu bakarrik, besteik ezer be ez.
- Eta ze eitten zenduan han egunero beste basarrixan bizi edo domeketan-edo etxera edo...?
- Bueno, domeketan gero atsaldin-edo etxera bai osteri, baiña bestela bizimodu guzti bertan.
- Bertan?
- Bertan, bizimodu guzti, urte bi. Gero handik... handik gero eskolatik urten

ta Berrittuko hemen baserri... zer bat... etxe bataa, ume-zaiña. Han urtebete ein neban. Umik oiñez ikesi ebanin be itxurie ez notsen holako falta handirik eitten. Badakizu, bizimodu be estue egongo zan ta. Eta, gero, banoien etxaa, ta Berrittuko Altzalei baserrikuk ikusi gaittunin esan usten: “Nora zoiez? etxaa?”, “Bai”, “Ez, ez jun etxaa –esan usten /esausten/-, geurin eitten dozu /eitxozu/ falta ta”. Baiña ni orduen hain noien pozik etxaa amaana, ba “ni banoie etxaa” esan notsen. Gero etxin esan neban, esan neban gero etxin, zelan esan usten /esausten/, ta “bai, baiña han ondo eongo ziñake”. Neukeyan...

- Hamaika-hamabi urte?

- Bai, hamabi urte. Eta... hoixe, 12 urte. “Eta han bezperan eitten dittue /eitxetxue/ gana-jatekuk be ta domekan biherrik be ez. Ta han ondo eongo ziñake”. Ta pentsau! hamabi urteaz. Eta, ba, jun. Jun nitzen. Jun nitzen, baiña domeketan be otzarie –zuek ez dozue jakingo baserrixen zelako otzarak [erabiltten zittuen] lehena– otzarie ta igitaixe emon ta domeketan be haxe bete bedar ekarri eraitten osten /eraitxosten/. Hamabi urteaz. Han ein nittun urte bi. Ta zelako... zelako biherrak ein biher!

- Bai? Gogorrak?

- Gogorrak. Mutil-kosko bi euzen, eurek manejaue ezinde goixin, eurek jantzitte eskolaa bieltzeko, baiña danak eitten nittun. Eta gero han urte bi einde, gure neba maixorazku ezkontzi egin eban /eiban/ etxaa, ta neukeyan tia ta tio Eibarren, neure aitte besotako ta ama besotako, ta harek esan usten: “Damiana, ez za eongo baserrixen –esan usten-, neuk topauko dotsut lekue kalin ta kalin hobeto eongo za ta etorriko za Eibarra. Neuk erungo zaittut Eibarra” esan usten haretzek, ama besotakuk. Holantxik gero jun nitzen Eibarra. Han be umik euzen, umezain, ume zaintzen ta etxeko bihartxuk ein ta ba... han hobeto baserrixen baiño.

- Hobetotxuau han?

- Bai, hobeto han baserrixen baiño.

- Umezain beti errezaua?

- Han be umezain, umik euzen ta umezain. Umik eskolara erun bai, txikixena neuk zaindu...

- Orduan zu ume-umetatik biharrian?

- Ume-umetatik biharrian. Gero han urte bi ein, beste urte bi han ein ta... Ondarruko Hotel Komertziora krixeda jun nitzen ostaa be. Ta holan jun zen nire bizitzi. Han beste urte bi. Gero Markiñara jun nitzen banku... bankerue zan ugezaba. Bederatzi urtetik hamazortzi urtera arte –gerrik urten eban hamazortziaz eta, pentseten dot holan zala– bederatzi urtin hille bi ein nittun bakarrik etxin. Ta hamentxe, oin arte behintzet osasunaz ondo nabil.

3. Umezain 18 duroko soldata urtean

- **Erref:** BRT-004/004
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:07:10. **Bukatu:** 00:08:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

Gogorra egin zitzaion adin horretan etxetik kanpo egon beharra. Umezain ibili zenean 18 duro irabazten zituen urteko eta irabazitakoa amari ematen zion.

Transkripzioa

-Bederatzi urtekin ya, bederatzi urteaz e etxetik urten ta...
-Etxetik urten.
-Ta gazte denpora etxera joan barik-edo, bueno joan baiña...
-Jun eitze nitzen domekatan-eta joate nitzen baina behintzet beste denpora guzti hantxe.
-Eta gogorra eitze jatzun?
-Pixka bat bai, ze bera uzaba andri eta uzaba ezin holako zera, baina bertako alabi zan pixkat gogorra, gogor hartzen neun ta aguantau biher.
-Da gaiñera gurasuak eta anai arrebak-eta beti etxian ta...
-Ba, harek beti tirtzen dabe, anai-arrebak beti tirtzen dabe, baña aguantau!
-Eta esan dozu hasieran ardizain da ibili ziñanian han ez zentzuela pagatzen, ez?
-Ez, eskolan ibiltzen nitzen.
-Umezain eta ibili ziñanian pagauko zentzuen.
-Bai hamazortzi duro, urteko.
-Urteko?
-Urteko, ta gero baserri joan nitzenien hogeta bost.
-Ta ganera dirua, amari?
-Bai! Karo, ta gero arten uzaba oso ona neuken, ta urtie ein nabenin hamazortzi duro etxera eruteko, ta duro bat emozten neuri erregalu uzabak. A neutzako.
-Hori zeutzako,
-A neutzako,
-Eta? ze in zenduan duro horreaz?
-Ez dakit, gordeta euki naberen amagaitzik, gero ez dakitz ya, ez dakitz ze erosi neban, igual bera be amari emon netsan.
-Amari?
-Igual, ez dakit, horixe ena akordetan, hortxe ez dauket ondo memorixe.

4. Bizikletaz Markinara kosten ikastera

- **Erref:** BRT-004/005
- **Iraupena:** 0:03:25. **Hasi:** 00:08:40. **Bukatu:** 00:12:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:

18 urte bete zituenean, gerra hasi zen. Gerra amaitu zenean, josten ikasten hasi zen Markinan, eta bizikletaz joaten zen. 10 hilabete egin zituen; eta, gerora, josteko makina erosi eta bere kontura inguruko baserrietako jostelanak egiten hasi zen.

5. Eibarko kalea eta baserria bizileku

- **Erref:** BRT-004/006
- **Iraupena:** 0:02:47. **Hasi:** 00:12:05. **Bukatu:** 00:14:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

<p>Mutil batekin hasi eta Eibarrera joan zen bizitzera berarekin, baina denbora gutxi barru baserrira bueltatu ziren gizonak hala nahi zuelako. Senarra bizikleta lantegietan ibili zen lanean Eibarren eta Damiana josten. Bi seme izan zituen.</p>

Transkripzioa

- Hasi nintzen mutil bategaz...gizon mutil bategaz hasi nintzen ta baserrire ezkondu nintzen, baserrire ezkondu nintzen ta hantxe euki neban pixkat e, baserrire ezkondu nintzen, baiña gero...ez. Ez dot ondo esan. Parkatu. Baserrirako esperantza neukan nik gizona...ta...kanpora bialdu eben. Ta nire anaixa. Eibarrera. Tiak e...ordun be tiak eta tiok be lagundu eusten. Biharra topau, etxi topau, ta Eibarren egon ginen...lau urte ta erdi egin gendun. Eibarren. Ta gero e, bera be beti baserrira begira euen. Es ke biharrik ez zan etorten bada e, ofizixorik ez daukana gero e, zer? Ta beti baserrire begire; atzera baserrire. Ni negarrez. Nik nahixa neban hantxe. Asko be.
- Kalian.
- Kalien, ba hor...gu ondo geuzen kalien. Neuk josten ein, ta gero e, holako lokal baten hiru ohe sartun nintxun ta lo etxeko hartun nitxun. Ta gizonak ez eban asko irabazten baiña... Hamahiru pezeta zortzi ordun. Ta hareri e, bost pezeta kendu /bir/ bihar jakon e errenti pagateko...hogeta hamar ogerleko zan e errenti ta. Baiña, gero dirue aurreratu gendun halan ta guzti be. Gero baserrire...haixe baserrire...baserrire etorti etorri jaten niri.
- Eta Eibarren biharrian-eta, nun ibilli zan gizona?
- E...ibil zan Orbeanin lelengo ta gero Beistegin.
- Bizikletan.
- Bai. Lelengo "Orbean" ta gero Beistegin .
- Orduan Eibarren bihar asko egongo zan, ez?
- Bai, ba biharrik biharrik ezik ez euan ordun. Baeuan biharra, baeuen biharra.
- Eta zeu bitxartin e josten.
- Ni josten, ni josten. Gero umik be etorri jatezen, bi e seme bi daukaz, bixek erregen egunekuk, diferentzixe "de un año". Urte baten e aldeuk. Bigarrena etorri jatenin e jostiari laga ein bihar izan nentsen. Eurek zaindu, eurek zaindu arratsaldin e umik.
- Eta baserritik eta Berrittutik e Eibarrera joan ta, ia Eibar e herri handitxua ta...
- Bai. Eibarren gustora. Gustora Eibarren.
- Herri txikixe baiño nahixago handixa?
- Bai. Gaiñera e han e bizimodu ona. Bihar asko einda han be, han be josten einda, umi be etorri jaten urte betegaz bat, ta gero beste bigarrena, bigarrena etorri jatenin jostiari laga ein /bir/ bihar. Ta gero atzera baserrire, atzera baserrire.
- Ta hori ez jatzun gustau hainbeste.
- Ez. Ez jaten gustau. Baiña, atara gendun bizimodua hor be. Bihar asko einda. Bihar asko einda.
- Eta ze baserrittara joan ziñazien?
- Torremutxu.
- Torremutxu?
- Torremutxu. Han e sunormalen ondun e euen e baserrixe. Bai ta gero, seme...
- Ze barriada?
- Ha e Plazakola.

6. Sagarrak saltzera Eibarrera

- **Erref:** BRT-004/008
- **Iraupena:** 0:03:15. **Hasi:** 00:15:05. **Bukatu:** 00:18:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak

Laburpena:

<p>Semeak injineru agronomo ikasi zuen Valladoliden eta bertako baserri guztietan sagar arbolak txertatu zituen. Damianak gidabaimena atera zuen eta sagarrak saltzera joaten zen "dos caballos" a hartuta. Plazan eta dendetan izugarri saltzen zuen, astean behin joaten zen eta kiloa ehun pezetan saltzen zuen.</p>

Transkripzioa

- (...) juten zirin eskolara, baiña gero pentsau eben estudixeti. Bertako direktorik edo harek badakixu hara estudixetako, ta estudixati pentsau eban, eta Valladolidera jun zan estudixatera, agronomo.
- Semia.
- Semi. Ta, hantxe ein zittun hiru urte, interno. Nik batzen nittun e txanponak danak berantzako. Interno. Hiru urte. Baiña, atara eban e, beran titulu. Agronomoa, amaittu eban. Ta gero han nik uste dot han sagarragaz ta diruaz ta hartzen eben e sagar asko ta han e Valladoliden ta Valladolidetik han e alboko lekuren bata. Ta pentsau eban etxin ba baserrixen ipintxi sagarra. Ipini zittun milla arbola. Baserri guztik sagarra.(...) forman. Hirugarren urtin emoten hasi zan sagarra. Ta, neuk orduntxe karneta atara neban, eskerrak karneta be, ez neban nahi, ez neukan gogorik, baiña, dale batak eta dale bestik, atara neban karneta. ta sagarra e hainbeste sagar e hartzen hasi giñenin e harek saldu ein /bizin/ bihar zirin, ta furgoneti neuken e dos caballos laureunin kilotara e laureun kilo, ta bete-bete einda juten nintzen Eibarra, ordun bai Eibar topau nabon, ta saldu, bederatzi-hamar denda klientik ein nittun, plazan be bai, ta saldu danak eta etxera. Goixeko sei ta erdixetan urten e baserrixen, ta atzeran bueltan natorrenerako, ordu bixek.
- Ta hori egunero edo..
- Ez, astin hiru bidar. Lenengo hiru bidar hasi nintzen, eta gero ein nittunin klientik bi bider.
- Hori izango zan e udazkenian, ez?
- Bai, bai...Septiembrik, ta aurrera. Negun ixaten zan ta eueldi txarra sarriten ta, ilunin de, dale.
- Ta ordun be Eibarra?
- Eibarra. Gero hamen, hamengo herrixetan be bai e! ta gero plazara juten nintzen Ondarrora. Karneta atara nebanin e salbau nintzen asko, ze aurretik e, lantzin kotxe baten ta buf...
- Ta sagarra ondo saltzen zan?
- Ondo. Ba hor daukat e kuadernoren bat. Kuadernun dakar e zematen saltzen neban be. Ehun pezeta artin, ehun pezeta kiloko. Ekarriko dotsut...Ekarriko dotsut kuadernu, ez?
- Zeuk nahi dozuna. Hori diru izango zan ez?
- Diru, diru hauntxe. Ba nik zemat bidar esan doten: karnetik ez baneban euki, ez kendun salduko e hain ondo, ta urte baten e asko hartu gendun, txabola handi bat be ein gendun sagarra gordeteko baiña ezin kabidu, ta "Eroskiri" emon geuntsan ta paga euskun lauhun parte, baiña halan ta guzti be sobran geuken ta emon ein biher. Baiña Eibarren ta, Eibarren bertan onduen saltzen neban, ta hamen e, Ondarrun ta Markinen ta hemen baeuzan dandan, ta geratu barik.
- Eta hori noiz zan gutxi gorabehera? Ze urte inguruan hasi ziñazien

sagarrekin?
- Ai, horixe...
- Ia Berandutxuago ez? "Año sesenta"-edo?
- Bai. Ezin nizu horixe esan ondo.

7. Semearen dendan harakin lanak ikasten

- **Erref:** BRT-004/009
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:18:20. **Bukatu:** 00:19:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak
- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

48 urte zituen karneta atera zuenean eta aurretik bizikleta ere izan zuen. Semearen aipamena egiten du; Ondarroan denda bat ireki zuen eta Damiana harakin lanak ikastera joaten zen bertara.

Transkripzioa

- Berrogeta zortzi urte neukazala karneta atara neban ta handik e gero zan hori, handik e Ekaineko urte batzutara.
- Hirurogeta pikuan orduan.
- Bai. Berrogeta zortzi urtegaz karneta atarateko animau egin /bide/ bihar da. Ta suerti euki neban e, sekula ez neban azidenterik eduki.
- Orduan zu andra modernia izan zara. Lehenengo bizikleta, ta gero kotxia ta...
- Danak. Ta, gero, beste semi bata, seme batak agronomu ikasi ben ta bestik e hemen supermerkaua ipini eban Berrittun. Ta, gero e, pentsau eben, Ondarrun ipintxie dendatxua ze barkutara eruten eban. Barkutan sartzen eban jeneru. Eta Ondarrun ipini eban beste supermerkautxu bat ta gero han be jenti /biben/ bihar eben, ta hara jutun nintzan. Eibarrera jutun nintzenin goixin be bai, ta Eibarrera jutun jutun nintzenin atsalde partin dendara. Ta han e eitten neban e okeli(...). Karnizera ikesi.
-Danetik.
- Ta halan ta guzti be biharrak ez dau galtzen personi. Ia zemat urte daukaten.

8. Bederatzi sagar mota ezberdin

- **Erref:** BRT-004/010
- **Iraupena:** 0:02:17. **Hasi:** 00:19:27. **Bukatu:** 00:21:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Baserria » Baserriko lanak » Sagarra, sagastiak

Laburpena:

<p>Bederatzi sagar mota edukitzen zituzten; izendatu egiten ditu eta

bakoitzaren urte sasoia aipatzen du. Eibarren gehien saltzen zen sagar mota zein zen eta ezagutzera nola eman zuten kontatzen du.</p>

Transkripzioa

-Sagarrak-eta ze ziran danak klase...

-Ez, beratzi bariedade, beratzi badierade.

-Lelengo batzuk emote zebeñ ta gero beste batzuk-edo...

-Bai, nuevaeuropa zan lelengo hasten zana, ya agostuen hasten zan o juliuan azkeneruntz nuevaeuropa sagar gorri-gorrixe, edarra.

-Zela, zela esan dozu?

- Nuevaeuropa.

- Nuevaeuropa.

-Nuevaeuropa, sagar gorri-gorrixe, haxe goixeku, goixeneku, ta gero eukén goldena ta reinetak be bai hiru klase, baiñan gehixen esitu gehixen eukena zan granesmite, ta gehixen arbolí be gehixen haxe euki gendun, suertie euki gendun. Granesmite, Eibarren dendetan haxe, baiña lelungun ez zebeñ ezetzen hori sagarrori plazan. Ta andra batek bestiai bateri esan otsan: “hori sagarrori erungo´zu? Neu begire egoten naz baiña ez na atrebitzen ta”. Neu be holantxik egoten nitzen baiña, neu be holantxik egoten nitzen baiña [...] eizten bat aprobetako emon, ta gusteu ein jakon ta horixe ein biher izeten nabén e, klientiegaitzik. Ez xakoen ez zaben ezetzen ta ein biher izeten nabén goldena eta reinetie ekartzen tzuein eta halan begire egoten zien eta “aiba hau probetako”. Holantxik ein nitzun klientik.

-Ta gero esito gehixen horrek.

-Esito gehixen berak.

-Eta ze gehixau zekazuen, beste klaseren bat be bai?

-Sagarra, sagarrak geunken, goldena, horixe granesmite, ta reineta gorrixe, hori reineta-reineta besti ta beste... beste izenik ez xazt gogoratzen baina beratzi bariedade eguezan ba.

-Eta orduan gehixenak ziran...

-Danak jatekuk, sagardaurakoik ez, danak jan-sagarrak.

-Bariedade barrixak ez? Hamengo baserrietako-eta...

-Ez, lehena hamengu zen urtebeteik bos kontei, baina horrek ez bata ez bestik ez zebeñ ekarri guzen bille, beroi semi guzen bille injertauteko ekarri tzun ta hirugarren urtin ya sagarra emoten, ya injertaute.

-Horren hobiak ziran, granesmita eta...

-Danak, danak injertaute ekarri´tzun, ze landara sartu ta gero injertau ezkeró denbora asko itxoin bi jako, ta injertaute ekarri ezkeró hirugarren urtin ya emoten hasi ta saltzen hasi biher zan.

9. Sagarren zainketa

- **Erref:** BRT-004/011
- **Iraupena:** 0:03:21. **Hasi:** 00:21:44. **Bukatu:** 00:25:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Baserria » Baserriko lanak » Sagarra, sagastia

Laburpena:

<p>Sagarraren zainketa nolakoa izaten den azaltzen du: intsektuak hiltzeko botikak, kimatze lana, etab. Sagarrak biltzeko laguntzaileak beti izaten zituzten, gero trukean sagarrak ematen baitzizkieten. Oiloentzat egindako

tokian gordetzen zituzten sagarrak azpian lastoa botata. Hala ere, sagar mota guztiak ez ziren berdin gordetzen. Honen inguruko azalpenak.</p>

Transkripzioa

- Eta sagarrak saltzia baiño, gero lehenau be lana eukiko dabe ez? Biharra eukiko... guztiori zaintzia ta...?
- Bai, zaindu bihar izeten jako zertu, zerak jundiu ein bihar izeten di. Geunken traktora ta gero traktoren atzin tzisterni ipini ha ez daitz zemat litroku zan berrogeta hamar e gehixa. Tzisterna handi bat inkeu traktorari, ta, hiru egun bihar zittun harek jundiketan ta jundiu bihar izeten zin, hasi loran, hasten zirin loran marzuan azkenerutz-edo, ta handik agostun azkenera arte, hamabostero, danak pasau bihar izaten zittun. Ta bihar haundixe emoten eben, baiña sagar ona hartzen gendun hemen. Sagar ona.
- Eta azpixak-eta garbitzeko?
- Sagarren azpidxek? Sagarren azpidxek garbitzi baiño, podau ein bihar izeten zin, ta podadorik jornala bat kobretan eban edarra.
- A! kanpotik etortzen zian?
- Bai, berton herrikuk, baiña horretantxe, ya horretantxe dabizenak. Hiru gizon etorten zirin. Bai azpittik be garbittu bihar izeten zirin.
- Hori zelan? Zeuek?
- Ez, bihargiñek. Geuk, zelan? Gizona ta neu geuzen bakarrik eta.
- Eta gero, batu ta... Hori zelan?
- Batzeko, hortxe eukitxen gendun suerti. Sagar batzeko, sekule pezeta bat ez gendun emon. Ze, emoten geuntsan sagarra nahi beste. Asko geunkanetik. Ta eurek be pozik ta geu be pozik. Ta ez gendun sekula euki sagarra batzeko okerrik.
- Herriko jendik laguntzen eban?
- Bertoko bueltako jendik, eta gero, geukan e...aiztie, Eibarren, ezkondata, ta haren gizonak eukazan lagun asko, errekadisti zan, Eibar-Vitoria, ta furgoneta handi bat eukin, ta etorten zan hiru-lau edo... bost be igul, hartu ta zapatuten be etorten zan ta nahi beste sagar batzen oskun. Gero emoten gontsen, pillo bat sagar euri, ta danok pozik. Holan e... sekula sagar batzeko ez gendun euki problemaik.
- Eta gero, horrek sagar guztiok gordetzeko, zer eitten zenduen?
- E, gordeteko e...bageunken leku. Oilluentzako ein genduna lelengo, gero oilluk kendu ta sagarrak ipintteko.
- Eta bertan sartu eta kitto edo, zelan egiten zan?
- E? Gordeteko e...
- Kajetan-edo? Zelan izaten zan?
- Ez. Bota azpidxan lastu, ta gero ipintten [zeuntsen] holan, zerak, egurre... egurrek lodidxek ipintzen [...] ta raja, raja... bota ta hantxe eukitxen zin. Baiña hori "Gran Smith"e zan diferenti gordeteko be. Baten pasau zan e...pixkat pikau ein zan. Zelan dan ur askoku, izerdidxe eitten jakon, eta gero hasi zan bentanak zabalik eukitten, bentanak zabalik euki biher, izerdidxe ein ez deixon. Beste sagarrei ez jakona eitten, horrei. Ta baten etorri zan ingenieru bat ikustera, sagarra ikustera, ta, sekula ez ebala ikusi kamara barik halan hain ondo sagarra konserbaute, esan oskun. Ta ondo konserbaute euen. Es ke... Bai, bentanak zabaldu ein biher, bentanak zabaldute. Haundidxe zan lokala, e, bastante haundidxe.
- Eta arratoiekin-ta ez zenduen eukitzen problemarik?
- Ez. Ez, ez, ez... ez gendun arratorik sekula euki problemarik. Suerti.

10. Esnea saltzera etxez etxe Ondarroara

- **Erref:** BRT-004/012
- **Iraupena:** 0:03:42. **Hasi:** 00:25:05. **Bukatu:** 00:28:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

Baserrian esne-behiak zituzten eta esnea Ondarroan saltzen zuen ia egunero. Negu baten 100 litro saldu zituztenekoa kontatzen du. Etxerik etxe joan eta alfonbra azpitik giltza hartu eta bera sartzen zen etxera batzuetan. Marmita handietan eraman eta litroko ontzi batekin banatzen zuen bezeroen ontzietara esnea.

11. Marmitak eta berdura autobusean hartuta

- **Erref:** BRT-004/013
- **Iraupena:** 0:01:48. **Hasi:** 00:28:47. **Bukatu:** 00:30:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autobusak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

<p>Karneta atera aurretik autobusean eta kamioian joaten zen azokara. Marmitak eta berdura autobusean eramaten zituen eta, autobusak bere ordua izaten zuenez, hura joateko orduan plazatik alde egin behar izaten zuen, jeneroa saldu gabe izan arren.</p>

Transkripzioa

- Eta kotxia euki aurretik, autobusian edo...?
- Autobusin. Edo... e... autobusin ibili giñen eta furgonetan be bai, ahal dan modun.
- Hamendik jende asko juango zan, gaiñera.
- Asko, asko, plazara asko ordun. Oin plazak be galdute daz, baiña ordun asko. Baiña beste gauza bat izen zan karneta ataa nebanin, ze bide zati bat be bageunken kamiñoa atateko eta hara be erun ein biher. Bai. Baiña gero etxin e... edo karneta ataa nebanin, zan beste gauza bat.
- Eta, bestela, marmittak-eta autobusian?
- Bai, aurretik autobusin.
- Marmitta eta guzti?
- Marmitta eta guzti. Autobusin be ibili giñen eta furgonetan be bai. Kamioin, kamioie ibili zan.
- Eta berduria eta esnia eta danak autobusian?
- Danak hantxe, danak hantxe. Baiña trastorno handixe zan, ze harek eukitxen eban ordu bat etortzeko, eta plazan igul ondio saldu barik daz gauzak ta joten eban txalu ta, txalu joten ebanin, saldu barik dauzenak hartu ta etxea. Baiña norberan kotxi euki ezkerro, ba, saldu arte hantxe egon.
- Eta autobusa ze zan, Markiñatik zetorrena edo Berritxutik urtetzen zana?
- Ez, plazara osteri apropos plaza osteri eitten ebana, bai.

- Bakarrik Berritxuko jentia?
- Ez Markiñetik.
- Markiñatik...
- Markiñetik.
- Plazara juteko.
- Plazara juteko, bai. Beran ordue eukitxen eban.
- Goiz izango zan.
- Bai, ordue eukitxen eban juteko be eta etorteko be bai.
- Eguna... eguna hasi orduko, ez?
- Bueno, bai, bastante goixa, bastante goixa jun biher izten zan, bai. Ta gero, neure kotxiaz hasi nitzanin, gizonak esaten osten "Gerotxua junde be bardin dozu, zetako jun biher dozu /bizu/ hain goixa" ta, baiña nahixa dot jun ordun.

12. Eskolan euskara debekatua

- **Erref:** BRT-004/016
- **Iraupena:** 0:02:23. **Hasi:** 00:31:57. **Bukatu:** 00:34:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

"Milloi" (Merelludi) auzoan ibili zen eskolan. Euskara debekatua zuten eta euskaraz eginez gero zigortu egiten zituzten. Maistra gernikarra izan zuen. Eskola handia zen eta inguruko baserrietako guztiak batera joaten ziren.

Transkripzioa

--Eskolia, Berritxuko eskolia-ta nun zan?

-Bueno, Berritxure gu, ni neu ez nitzen etorri sekule, hantxe barriadan bertan, Milloin, bertan eskolan.

-Ta nun zan, bertan?

-Bertan, bueno bide zahartxuau baneukan etxetik baña nahiko urrin. Gero jun nitzenin, beste etxea jun nitzenin handik urriñau neuken.

-Zelakua zan akordatzen jatzu?

-Eskolan? Bai. Eskolan ordun euskerarik ez zan ein biher, ta erre ez geinzen, ta euskeraz eitten hatrapetan baginzun errekeo barik, errekeo barik, kastigu. Bai, ta ez geinkixen erderarik ta euskera ein biher, hori be liu zen e!

-Eta maestrue edo maistría?

-Maistri, maistri, maistri, danontzako neska ta mutil maistri, bai.

-Eta nungua da? Kanpotarra?

-Gernikar bat egon zan baña ezin neike esan oin [...] zelan dekon izena. Gernikarra, baiña horixe ez deuket.

-Euskeraz jakingo zeban baiña?

-Bai, bai, bazeixen euskera, baiña orduen haixe, haixe ordenie euen-eta.

-Eta gustatzen jatzun zuri eskolia?

-Bai gusteta jaten, baia urte bixen paseu neban problemeta pasau nitzen, lau reglak pasau nitzun behintzet, maistrík esan osten: "halako ondo zozenin ontxe eskolan ta, penie emote´zte zu bazuztan" beren eskolatik urten bihera-eta, baiña urte neban.

-Eta neska ta mutil eta, danak batera?

-Danak batera, barriadako guztik danak batera, danak leku baten, eskoli

bastante handixe zan ta hantxe maistra batatz.
- Zeintzuk joaten ziñazien, han inguruko baserrixetakoak?
-Inguruko baserrixek, danok.
-Milloikoak bakarrik edo beste...?
-Milloikuk bakarrik, Milloikuk bakarrik, Milloiko Milloiko barriadakoak
bakarrik, ha eskoli zan Milloiko barriadaku. Aurretik ezeuen, han egon zan
maisuh zahar bat edo, beste han baserri baten-edo, baiña ez zan hara asko
jun, baten batzuk baiña gitxi, lelengo barriadako eskoli haixe zan.

13. Berriatuko auzoak

- **Erref:** BRT-004/017
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:34:20. **Bukatu:** 00:36:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

<p>Berriatuak dituen auzo ezberdinak aipatzen ditu: Merelludi ("Milloi"), Madalena eta Asterrika. Berriatua garai batean Ondarroakoa izan zen, baina barriatuarek protesta ugari egin zituzten eta lortu zuten berriz Berriatua herri izatea.</p>

Transkripzioa

- Eta Berrittuk barrixuak, auzuak eta, eukiko dittu, ezta?
- Bai.
- Diferentia eta.
- Bai, beste bat Madalena, hor goixen Madalena. Ta Asterrika. Asterrika, Madalena, hiru barriada daukez Milloin Berrittuk.
- Milloi, Madalena ta Asterrika.
- Asterrika, bai. Asterrika hortxe goixen dao, Ondarru partin.
- Eta sasoi baten Berrittu bera be Ondarroa izan zan, ez?
- A, bai, bai. Ondarrua izen zan, baiña protesta...
- Zure gazte denporan edo izan zan, ez?
- E?
- Zure gazte denboran edo izen zan, ez?
- Bueno, gaztie... bastante, orduko e... ez dakit ba zemat urte, 25 urte. Ointxe zelebrazioiek euki dittue /eukitxue/ hor itzelak.
- Eta ze pasau zan orduan?
- Ordun ze pasau zan? Ba, itxurie alkatie pixkat hartu eben bueltan ta alkatie engaiñau eben. Halan esaten eben behintzet. Baiña gero protestak itzelak Berrittun.
- Baiña engaiñau zetako? Ondarrura sartzeko?
- Ondarrure sartzeko, Ondarrure pasetako. Ta Ondarru, mendiz, Berrittu bera da handixaue, ta Berrittu ipiñi eben barriada modure eta Berrittu su hartute, ernegaute Berrittu. Ta zemat protesta ta zemat... Atzera ekarri orduko denpori pasau zan. Ta hogeta bost urte. Ontxe, ontxe jaixek ein dittue /eitxue/ hor, hogeta bost urte [dila ta]. Atzera Berrittu ekarri eben atzera, ta pozik.
- Baiña zeu jaixo ziñanian Berrittu Berrittu zan?
- Berrittu, bai, Berrittu, Berrittu. Handik urtetara bai. 25 urte ei di.
- Bai, bai, bai.
- Ontxe eon da zelebrazioi 25 urte, zelebrau ein biher dala ta.

14. Eibarren umezain egon zenekoa

- **Erref:** BRT-004/018
- **Iraupena:** 0:03:15. **Hasi:** 00:36:05. **Bukatu:** 00:39:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

<p>Eibarren umezain egon zeneko kontuak. Eibartik Ondarroako "Hotel Comercio"-ra joan zen zerbitzari lanetara. Umezain zegoen tokian etxea garbitu behar izaten zuen. Otorduetan baratxuri-zopa, porrusalda eta arrautza frijituak izaten ziren gehienetan. Kanean asko ibili behar izaten zuen umeekin eta bazituen lagunak ere. Igande arratsaldeetako bi ordu besterik ez zuen izaten jai aste osoan.</p>

Transkripzioa

- Eta umezain-eta ibili ziñen ba umetan.
- Umetan bai, umezain
- Hori askotan gainera
- Bai. Lelengo hamen da gero Eibarren.
- Eta zer ixeten zan, zeu, zer ixeten zan zeure lana? goixian jaiki ta ze ein bihar zendun?
- Ba Eibarren egon nintzenin eurek euken hojalaterixe edo dendi euken, ta juten zan uzaba andrie dendan, ta ni gelditzen nintzen etxin umikin, ume bigaz. Ta eskolara hasten zinin eskolara erun, bata eskolara erun da besti zaindu, ahalik eta eskolarako sasoi allagau arte. Ta, gero umik e, eskolatik hartu, da gero ume bidxekin juten nintzen denda, amana eruten nittun. Ta han emoten dozkun txokolati eta ogixe edo zoker, harek jan hartu ta gero kalera ostera be umikin, ta pozik. Ondo egon nitzen, ondo egon nitzen Eibarren umezain.
- Zu moduko asko egongo ziran, ez?
- Bai lagunak baneukazen. Gero Eibartik pasau nintzen Ondarruko hotel komertziora. Hotel komertzion be egon nintzen. Zerbitzen, mahaidxek zerbitzen.
- Eta umezain-eta, etxietan umiak zaintziaz aparte, bazkarixe ein ta garbittu eta be ein ein biharko zenduan, ez?
- Ez bazkarixe berak ipintzen ban dendan. Etxi garbittu bai e, etxi garbittu bai e. Etxiari pasadi, ohiek ipini ta etxieri pasadi emon. Neuk ein biher ixeten neban. Gero janordu eitzen ban berak e dendan, eberdiku, nik gabeku.
- Bai?
- Bai. Berakatz-zopi ta eitzen, hantxe ixen zan.
- Ze ixeten zan orduan, holako jatorduak-eta, normalian zer ixeten zan?
- Normalian horixe, berakatz-zopi ta, arrautza prijiduk-edo, patata prijidu batzuk-edo. Normal.
- Porrusaldie eta zopak eta holakuak?
- Horixe, Ta eberdixen indiarrek
- Bai e?
- Bai, orduan lentejarik ez dot pentsaten, lenteji geroku da.
- Orduan indiarra?
- Indiarra. Indiarra ta, uzaba andrik berak dendan euken e koziñie barruko partin ta berak ipintzen ban bazkarixe. Hantxe bazkaltzen gendun, da ni

bittartin umezain.

- Eta kalin asko?

- Bai kalin asko, bueno etxin e goixin e ohiek ipini ta da etxieri pasadi emon da horrek ein bir ixeten nittun. Baina gero kala.

- Umia ezta kalin?

- Bai.

- Eta orduan e Eibarren kalin eta giro egoten zan?

- Ondo, ondo bai ondo. Edarto, lagunek baneukezan neure modun umezaiñien dabizenak

- Eta parkian-eta ibiliko ziñazien?

- Bai.

- Orduan Eibarren bazeuan parkerik eta edo ez?

- Parkerik ez dakit ba... parkerik ez dakit ba bauen ordun, kalin, kalin.

- Eta jairik? domeketan be biharra edo...?

- Domeketan be umezain.

- Ez zeuan jairik?

- Atsaldin pare bat ordu-edo zozer eukitzen neban baina asko ez.

- Egun guztia.

- Egun guztidxa umikin, umezain.

- Eta lo be umiaz edo?

- Ez, umiek eurekin entenditzen zin, lo bakarrik, dana bez.

15. Berriatuko San Gregorio jaiak

- **Erref:** BRT-004/019

- **Iraupena:** 0:02:38. **Hasi:** 00:39:20. **Bukatu:** 00:41:58

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:

<p>Berriatuan San Gregorioetan eta San Pedroetan izaten ziren festak. Soinujolea izaten zen eta baltseoan aritzen ziren dantzak. Dantza lotuko pasadizo bat kontatzen du. San Gregorio egunean Ondarroako banda joaten zen Berriatura.</p>

Transkripzioa

- Eta, hemen Berritxun-eta jaixak-eta, zeintzuk zin lehen e hamen holan e, herrixen.

- Lehen e herriko jaixe San Gregorixuk, ta oin be bai e, San Gregorixu ya San Pedro. San Pedro asko ez, San Gregorixuk gehixa.

- Noiz da?

- San Predo izaten da “veinti nueve” de junio, hogeta bederatzi erderaz sartu na oin, ekaiñan hogeta bederatzidxen San Pedro egune. Haixe zan “patrón de” Berritxuko patroie haixe da, San Pedro. Gero San Gregorixu ixeten da maietzan bederatzidxen. Ordun jaidxek San Pedro egunien baiño handixauak bertan eitten di, iñun ez dalez jairik egoten ordun, Berritxun, jaidxek.

- Eta, jai handidxa eitten zan lehen? zure gazte denporan-ta?

- Bai, gazte denporan bai.

- Bai e?

- Handik e, Milloin bixi giñinak handik etorritte.

- Eta zer ixeten zan?

- Ba kordeoie.

- A bai e?

- Kordeoi eta, dantzan ei ta...

- Baltsa be bai? Holan e baltsiua.

- Bai bai, batzuk bai.

- Baten akordetan naz ointxe, barre eingo dau baten bateko hori entzuten dabenin. Baten akordetan naz, gu han egoten giñen neska kuadrili ta, tangu joten hasi zin. Tangu joten hasi zin ta: "Damiana haxe ein /bieu/ biher dogu". "Ba nik hori ez dot ein sekula ta ni ez noie hori eittea". "Ba nik pentsetan dot zeuaz eingo dotela ba". Ta, "etorri, ein /biu/ biher dogu bixok, tangu". Asko gustetaten dantzan eitxi, baiña tangusekule ein barik neuen ta. Ta "bai bai, bixok ein /biou/ biher dogu". Hori zan Eskibarreneko Adri, esanda oin e, esanda bardin da, ezta? Adri zan, berak be ondo ekixen dantzan. "Zuk laga neuri solte pixkat da /eingou/ eingo dogu". Primeran ein gendun. Neuri be gustau be asko eitten jaten dantzan eitxi.

- Ta jaidxetan ze ixenten zan gehixen bat dantzia ta...?

- Dantzi.

- Besterik egoten zan?

- Bueno, besterik e, ez dakit ordun e, gauza handirik ez. Lehena, nire gazte denporan e, gauza handirik ez.

- Jendia inguruko herridxetatik-eta etorriko zan.

- Bai bai bai. San Gregorixo egunin batez be gehixa, San Pedro egunin baino gehixa. San Gregorixo egunin herridxetatik. San Pedro egune ixetan zalez, Barinagan be, Barinagan hor Markiñatik harutz, han be jaixe izeten zan da, San Pedro egunin baino San Gregorixo egunin jente gehixa. Ondarrutik eta bai jenti etortzen zan, bandi etorten zan Ondarrutik. San Gregorixo egunin jente asko etorten zan. San Gregorixo eitten zan lehena, on baiño askoz gehixa.

16. Betidanik andre modernoa

- **Erref:** BRT-004/020
- **Iraupena:** 0:04:52. **Hasi:** 00:41:58. **Bukatu:** 00:46:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>Damiana emakume modernoa izan da beti, bizikleta eta autoa izan zituen-eta. Berak karneta atera zuenean bi emakumek bakarrik izango zuten karneta Berriatuan. Karneta atera zueneko kontuak; lehenengo Markinan eta ondoren Eibarren ibili zen.</p>

Transkripzioa

- Eta, lehen be pixkat kontau dozu baina, zeu be andra modernia izan zara, ez? Gaztetan-eta bizikletiaz-eta ibiltzia eta.

- Bai. Hori esaten eusten.

- Kotxia be nahiko ez?

- Bai, ordun e, andra birek edo hiruk eukiko gendun bakarrik e Berritxun karneta.

- Kotxia oin dala berrogeta hamar urte, ez?

- Horixe, ba berrogeta zortzi urteaz atara neban karneta, ta neuk banekixen falta eitten dostela baiña, ez nintzen atrebitzen, animetan, kobarde. Ta, gizon batek e esan eusten e, neure koiñatuk esan eusten Eibartik etorten zin harek e, asteburu pasetan gurera ta. "Damiana, gauza

bat dauket geur esateko zuri", "zer?", "etorri hona!" esan eusten, mahaixen jarritte gauzen lekutik, "etorri!", "esan hamentxe!" esan neutsen, "horra? esan", "Ez, zeuri bakarrik esan bihar deutsut, zuk pentsau dozu sekule bestik eitten dauena ezin zeinkela ein? kontestau horretxei, erantzun horretxei". Ba ez dakit ba, ez na akordetan". "Ba oin pentsau bihar dozu, karneta atara bihar dozule", "ene hori e, neuk badakit falta eitzen dostela baiña, ez na atrebitzen", "ba, ba, hasi, hasi, ikesten hasi ta ikusiko dozu, zelako estimaziñoie emongo dotsezun, zelako aukeri emongo dotsun bizimodureko karneta eukitxi". Errezoi euken, errezoi euken, baiña, hasi nintzen baiña, semik bata edo bestia egongo bazin, sasokuk neukozen semik, bata edo bestia etxin egongo bazan laguntzeko pixkat norberai, bata Ondarroan euen ta bestia Valladoliden, neuk ein biher, gero biharra be ein bihar zan baserrixen ta, gabin-edo.

- Astirik ez.

- Astirik ez, ta, gizonak esaten eustan, "oin be horrek hartu dozuz? guazen lotara". "Bai baiña honek e, ein ein bidi/ biher dire, ein ein bidi/ biher dire honek". Ta holantxerik e, baten e, esan eusten gizon batek e, Ondarrure personal junde: "Damiana zer, zelan zoiez karnetaz?" Ta, ordun e, autoeskuelan ez eben erakusten, norberak ein bihar zittun tesak, atzin euken liburuk e, zelan dizen e, ikusteko. Eta norbera ein /bizen/ biher zen. "Ta zelan zoiez?" ta, "ondioik e, failluk eitten dittuaz ta, oraindioik e, pixkaten itxain ein bihar dot". "Ba oin gauza bat esan /bitsut/ bihar dotsut ba, Bilbora barik jun bihar dozu Eibarra, asko errezaio atarako duzu karneta ta Eibarren". Bai ba, Bilboko kalitan baiño , Eibarren Arratera. "Ta, neuri esana ein /bizu/ biher dozu e", esan eusten, ta jun ein nitzen Eibarra, autoeskuelara. Luengo autoeskuela, jun nitzen, eta, esan eitten osten hamengo autoeskuetakuk e, "laster za preparaute, laster za preparaute", baiña, ez nintzen atrebitzen, ba Luengora jun nintzen, hiru osterata ein nittun bakarrik, laugarrenin jun nintzen e, eskuela armerixa teoriki eitzea, ein ein neban teoriki, teoriki ein neban ta gero Arratera, kotxiana eitzea, ta neure aurretik e, maistra bat, nire aldin gazti, palo bittartin ezin sartute harek eitten zittun negarrak, harek eitten zittun negarrak. Neuk be ezin neike ba, horrek ezin dabenik neuk be ezin neike ein pentsau neban neure modun baiña, ein neban, lehelengun, lehelengun ekarri naben.

- Orduan esan dozu, autoeskuelara e, Eibarrera, baiña lelengo?

- Hiru osterata ein nittun.

- Baiña, lehenau, Markiñan-edo egon ziñen edo..

- Bai Markiñeko autoeskuelan ibil nintzen, Markiñako Etxabe, Etxabeaz ibili nintzen. Baiña, kanbixau ein neban, ta hiru osterata ein nittun bakarrik, Eibarra, hirugarren osteran esan osten bueno ya, bixar etorri, eskuela armerixan teoriki, ta gero e, Arratera, ta karnetaz etxera.

- Eta konduzitzen-eta, praktikua-eta, non eitten zenduen, orduan kotxe askorik be ez zan egongo praktikatzeko eta ez?

- Zelan praktikatzen?

- Teorikua eta esan dozu etxian ikasten zenuela, ezta?, eta praktikua?

- Teoriku etxin, praktiku berton, hamentxe, eta Ondarruko kalin be bai, Ondarruko kalia ona zala e, han e jentian tartin-ta ibiltzeko ta ona zala ta. Praktiki hamentxe, berton. baiña gero gero Eibarren, gero Eibarren amaittu naben.

- Orduan sasoian kotxe asko ez zan egongo ba Berritxun.

- Bai, ni neu baiño gehixa batzuten, e, bueno Berritxun ez, baiña esan nahi dot Eibarra osterak -ta, baiña hortxen neure dos caballoseaz bizimodu atara.

17. Bizikletaz ibiltzen zen garaia

- **Erref:** BRT-004/021
- **Iraupena:** 0:02:06. **Hasi:** 00:46:50. **Bukatu:** 00:48:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

<p>Anaiaren bizikletan ibiltzen zen hasieran eta gero Eibartik erosi zioten emakumezkoentzat eginiko bat. Pasadizo bat kontatzen du. Emakume gutxi ibiltzen zen bizikletaz; berak egindako "falda pantalon" batekin ibili ohi zen.</p>

Transkripzioa

- Eta bizikletiana? Bizikletia esan dozu e ...
- Bizikletia anaiana. Manibela altuaz ta palankiaz, ta hantxe.
- Eta?
- Gero Eibartik ekarri gendun e, bera bizikleta-fabrikan eiten ebalez andrazkoen bizikletik edo, ha politxao zan. Baina aurretik gero baiño gehixa ibili biher izeten neban hortik han Milloittik, Milloittik Markinara jutea atzera. Ta gero behetik hori.
- Igo ein bihar.
- Igo ein biher, ta oinez ezta pentsau be ez e, dana igo.
- Dana igo.
- Dana igo. Baten han Plazakolako errebuelti, bakizu non dauen? Ezta? Plazakolako errebuelti. Plazakola errebuelti, beti han e taillerrin bihargin ebizenak segidu eitten ostien ta harei eskapao eitten neutsen etorri ta bizkor ein ta jeusi nintzan hankaz gora han errebueltan, ta ez neban ezer ein ta esan eusten: "Ene hartu dozu min bat, geuk lagunduko..." "Alde hemendik e" esan neutsen, alde hemendik zeuegaittik lehen be jausi naz ta, igo notsan bizikletiori, sekula baiño arinago igo neban goiko tontorra. Ederto.
- Orduan emakumiak be, andrazkoak bizikletan gitxi ibiltzen ziran, ez?
- Ba asko ez, asko ez. Baina nik premiñi neuken. Josten ikestera juteko ta.
- Eta? goniaz edo...?
- Ein neban neuk e, neure modun e, tela, halako tela merke bat erositte, halako falda-pantalon bat, ta haretxaz.
- Zeuk eindakoa?
- Bai. Josten, josten nebilen lekun.
- Orduan prakarik eta?
- Prakarik ordun ezebez. Keba, prakak pentsau bez.
- Eta goniaz bizikletan bez?
- Goniaz, bizikletan ha barriaz ezin ibili. Badakizu gizonezkoen bizikletik barra luzi dauke. Prakak bihar. Baiña...
- Orduko bizikletak gaiñera astunak eta haundixak eta izaten ziren.
- Bai, saskarrak.
- Saskarrak.
- Saskarrak. Gero Eibartik etorri giñenian ekarri gendun andrazkoen bizikleti politte. Eibarretik etorri giñenin baserrire. Baiña ha baiño hobi gero kotxi.

18. Gari-jotzea "Milloi" (Merelludi) auzoan

- **Erref:** BRT-004/023
- **Iraupena:** 0:03:13. **Hasi:** 00:49:50. **Bukatu:** 00:53:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

<p>"Milloi" (Merelludi) auzoa eta bere baserri ingurua garai batean eta gaur. Garia eskuz jotzen zuten; nola azaltzen du. Amak arto-opilak eta ogia egiten zituen. Gerra garaian, ogi beltza izaten zen.</p>

Transkripzioa

- Eta ingurua ta zeuek ee, zure ume denporatik eta ez da asko kanbixau, basuak-eta lehen dana e labrauta egongo zan dana.

- Bai, oin labrantza ta gitxi, oin ee, zelaik. Nok eñik eta be ez da ta. Baserridxetan oin e, leku batzutan bai baiña, nok eñik be ez dau ta oin zelaik, bedarra.

- Eta zeu gaztia ziñanian?

- Gu gaztik giñinian e, labrau eitzen zan da, ordun e, artu ta jorratu atxurraz ta.

- Garixa be bai?

- Garixe be baitte.

- Milloi-eta, gari lekua zan?

- Bai, garidxe ebaitte, gero e, metak ein ta, jo gero, harridxen ta. Gero makiñi etortzen da halako baten baiña aurretik e, eskuz joten.

-, eskuz?

- Eskuz, idearik be ez dozu eukiko hori zelan izeten zan.

- Kontau pixkat.

- Baaa, harrixek e ipintzen zin holan e, harrixek, harri e, karatxazko harrixek ipintzen zin.

- Losak?

- Losak, ipintzen zin ta, azauek eitzen zin garixaz e, ez dakitx zuk hori zuk iñoz entzun dozun, azauek e, garidxe ebaitzen zan, garidxe badakixu gitxi gorabera zelanku zan ezta? Ebaitte zan ta gero, holan e, moltzuk moltzuk einde ta gero a eitzen zan lotu, da gero harek azauek eitzen zin e, jo.

- Hartu, azau hartu, gari-txorta bat hartu eta lotu

- Lotu. Ta gero arek azauek eitzen zi e..

- Lotu zereaz?

- Beran e, beran modukuaz, lotu.

- Lasto zati batekin?

- Bai. Ta, gero e, eitzen zan e, pixkaten siketu arte e, holan e, mutxurtxuk esaten jakon eitte zin. Ta, gero e, denporiaz eitzen zan e, siketu, ta ein / biaztena/ biher zana e, garidxe soltau, garidxe soltau. Ein /biaztena/ biher zana harrixen jo holantxeik, da gero e, garbittu, makiñak egoten zin garbitzeku, hautsek-eta kentzeku, ta gero eitten zana gorde. Ta erun e errota ta urune ein, urune ein, ta gero etxin geunken labi, guk ez gendun goserik pasau, pasau, gaztetan be, labi geunken e etxin, laba haundixe, eitten gendun, amak eitten eban han, bueno, masi geuk be bai sasotu, masi geuk eitten gendun, baiña gero amak eitten eban e laban sartu, ta laban erre, artu, arto-opille, ta ogidxe be bai, gerra denporan guk ez gendun goserik pasau, etxin eitten gendun ta, gauza erreza zan hori.

- Da ogidxa garidxakin eta...
- Garidxa hartzen zan, hartzen zan etxin de, gero e, errotan kanbixau, garidxe, ta artu be bai, ta artu-urunaz e, artuk eitten genduzen, arto-zopak ein ta gero esniaz.
- Artua esaterako, ogi modukua baiña arto-urunaz eindaku.
- Arto-urunaz eindaku, arto-urunaz eindaku.
- Eta beste ogia be bai.
- Bai, ogidxe bai. Ta guk ez gendun ogi goserik pasau, baten e, auzoko bat hantxe zihar, ordun e ogidxe eskasa euen ba gerra denporan-ta, ta, gizon bat hantxe ziher pasa zan da, gure amak emon eutsan ogidxe, sekule ein dotsenik erregalorik onena /eitsela/ ein dotsela esan eutsan. Eske, sasoi baten ogi falti itzela egon zan, entzunde eukiko dozu hori
- Gerra ostian?
- Gerra ostin. Ta guk ez gendun ogi goserik pasau, etxin eitten gendun...

19. Garai bateko Berriatua

- **Erref:** BRT-004/026
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 00:53:46. **Bukatu:** 00:55:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)

Laburpena:

<p>Garai bateko Berriatua deskribatzen du. Tabernak zentrolean, Arriolan eta Esuren erretegia zeuden. Gerra aurrean okindegia eta beste bi denda zeuden.</p>

Transkripzioa

- Berritxuko kalia eta zelakua zan? Oin dala oin etxe mordua ein dittue etxe barrixak ein dabe, baiña oin dala berrogeta hamar, hirurogei, larogei urte zelakua zan?
- Bueno pixkat kanbixaute da etxe barrixek ein dabezelako hemen be ez euan lehena be bidi baeuan, baiña etxeik ez euan. Honek etxiok barrixek eindakuk die. Honek daukez hogeta hamabi-hamahiru urte eukitxu, ta hamen be ez zeueon etxerik ta asko kanbixaute dau Berritxu.
- Ta Berritxu ze zan elizia bueltako dana elizia ta...
- Bai elizi ta elizi bueltan ta bai etxik bai, hamen baserridxe edo zenbat ez bai, bai bastante bastante herrixe da hau lehendik be.
- Eta ...tabernarik eta..
- Bai, bai
- Ze taberna zeuazen?
- Ba, Zentrala, Zentrala ta han beheko han behien Arriola. Horrek urtik daroiez, urtik daroiez horrek bixok ta Eguren beste bat, Eguren erretegi. Harek be laga zotsan baiña, oin beste batek dauke, baiña taberna bi edo hiru Berritxun beti eon di. Tabernatik konpleto.
- Eta dendarik baeuan ...
- Dendak bai
- ... dendarik gerra aurrian bai?
- Bai. Gerra aurrian bai dendak. Dendak e, panaderidxe esan dotsutena lehena, ogidxe eitten eban ta panaderidxa esaten jakon hareri ta, beste batean Matxienian edo beste bat, denda bi. Ta beste bat bai hamen,

Agustinei hiru denda, hiru denda, dendakin konpletaute euan herrixa.
- Danetik salduko daben?
- Danetik saldu. Bai ta gero jendi plazatik etxera junde, astokin eta datozenak errekadoak ein hamen eta. Ba hiru denda Berritxun. Nik ezagutu dittuaz gaztetatik, hiru denda ta oin be hantxe hiru daz ta gehixei gaiñea.

20. Berriatuko eta inguruetako euskara

- **Erref:** BRT-004/028
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:55:53. **Bukatu:** 00:57:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:

<p>Berriatua, Lekeitio, Ondarroa, Mutriku eta inguruetako euskararen inguruko kontuak.</p>

Transkripzioa

- Eta, euskera aldetik eta, Berritxuko euskaria ta inguruko herrixetakua-ta diferentia?
- Oso diferenti.
- Bai e?
- Oso diferenti. Juten bazara Lekitxora, puff. Ta Ondarru Ondarruku bai. Derrepente ezagutzen da ondarrutarra zein den.
- Bai, ...
- Ta Ondarrutik Mutrikura barritz hondiño saltu handixaoe, ta Lekitxora, bua, Lekitxon, on Markiñako ta Berritxuko pixkat itxura gehixao dauke.
- Bai e?
- Bai
- Zer da, Berritxukoa zer da gehixau Markiñakoa gehixau Ondarrukua baiño?
- Bai. Markiña eta Berritxu neure neutzako itxura gehixa dauke Ondarruku Ondarruku eta Lekitxoku baiño.
- Eta bestekaldekoak Aillusti ta ...
- Aillustikuak ba ez jako hainbeste igertzen beti pixkat bai igerten jako, ezta? Pixkat bai igertzen da, baiña diferente gutxi. Gero, Amoroto be bada hor baiña Amoroto Berritxuko antzera.
- Eta Eibarren-eta?
- O! Eibar diferenti, erderi asko sartute. Eibar diferenti baiña jende maju da eibartarra e.

21. Eibarrera lehen bidaia oinez

- **Erref:** BRT-004/029
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:57:00. **Bukatu:** 00:59:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna

Laburpena:

<p>Eibarrera sarri joan izan da, hasieran umezain, gero sagarrak saltzera... Eibarrera lehen aldiz oinez joan zen, bidean senide batzuen baserrian geldialdia eginda. Eibarrek fama txarra zuen, baina berak harreman ona izan du beti eibartarrekin.</p>

Transkripzioa

- Zeu Eibarrera askotan joan zara e! Ze lehenengo umezain ta gero biharrera ta.
- Bai ta gero sagar saltzera.
- Eibartarrak asko ezagutzen nabe. Hontxe be eibartarrak ikusten banabe, haren “zeure sagarrak ontxe akordetan jakuz” esaten nabe..
- Eta Berritxutik joanda hamabost urteaz Eibarrera ta ze iruditzen jatzun?
- Ba Eibar haundixe, kapital, kapital Eibar.
- Sekula egon barik egongo ziñan zu...
- Bai, juten nintzen tia ta tio neukezan, juten nintzen Eibarrera urtin behin.
- Eta zelakua, gusta jatzun?
- Baiña Eibarrera Eibarrera ni jun nintzen, hontxe, hoixe esan bihar dotsut oin, aintziñeko gauzi. Eibarrera zelan jun /bi/ biher neban neskame, Eibarrea, jun nintzen oiñez. Erropa asko be ez neban erungo, oiñez jun nintzen eta ez daitx aizten batek-edo lagundu eusten, hor Barinagako baserri baten tio ta tia neukezan ta etapa bitan jun nintzen Eibarra; han lo ein ta bixamon, oiñez. Ez dakit nik autobusik ez zeuen edo zer edo, dirurik ez eon, baiña oinez jun nintzen behintzet Eibarra.
- Bidia bazekizun?
- Bai gitxi gorabehera.
- Gitxi gorabehera.
- Preuntauten.
- Bai.
- Lehenago esakeri: “ Preguntando se va a Roma”
- Bidiak be ez ziren izango oinguak.
- Ba bidie.
- Txarrauak.
- Bueno, bai hobiak ez seguruna, baiña jun giñen behintzat. Han lo eiñ ta hurrengo egunin berta ta.
- Barinagan lo ein ta gero.
- Bai, Barinagan lo ein ta gero hurrengo egunin Eibarra oiñez. Hankak onak ordun.
- Bai. Orduan Eibarrek fama txarra zekan baiña, ez?
- Ba eibartarrak fama txarra ... nitzako onak izan dira.
- Orduan..
- Ni Eibarri, ni Eibarri kariño handi dotset. Bizi be hantxe izan nintzen ta seme ba hantxe jaixotakuak daukadaz. Eibar gero sagar saltzen be ondo ibil nintzen ta nik Eibarrei kariño handi dotset.
- Baiña bazekan famia republikanoak-eta..
- Bai hor, bai hor baeukan fama pixkat baiña.
- Elizian kontrakoak-eta.
- Bai hoixe. Hortxe txarto.
- Baina gero ez zan holakorik.
- Gero pasau zan hori. Hori denporaldia pasau zen. Pasau eitten di denporalik.

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com